

László Gyula: Kortársaim II.

Sok ismert arc: régészek, történészek, néprajzkutatók, nyelvészek és irodalmárok — a múzeumi és egyetemi élet reprezentánsai. Többségük magyar, ám akad köztük mutatóba néhány külföldi kolléga is, akik érdeklődéssel figyelik eredményeinket. Barátok és pályatársak, de mesterek és tanítványok is szerepelnek a szakmai panteonban. Fájdalmas, hogy a megábrázoltak közül többen már csak emlékeinkben élnek...

Idestova három évtized termékei — ha szabad ezt mondani: melléktermékei e rajzok. Kari tanácsulések, hosszadalmas értekezletek alkalmával készültek, midőn a régészprofesszor egyébként fáradszaktalanul kereső elméje és csapongó fantáziája passzivitásba kényszerült. Az elfecsérelt idő miatti bosszankodást azonban a ceruza vagy toll játékos vonalai nyomán az alkotás öröme váltotta fel László Gyula számára. Utólag persze örömet szereztek e rajzok a modellnek is, amint ezt a rajzok alá írt „lábjegyzetek” nemegyszer tanúsítják, ha ugyan egyáltalán beszélhetünk a képzavar vádjá nélkül lábjegyzetéről arcképekkel kapcsolatban.

Gondolatainkat tovább fűzve azonban némileg helyesbíteniünk kell az imént mondottakat. A rajzolás — noha egyfelől csakugyan kikapcsolódást jelent — mégsem csupán a kéz és a szem dolga. A rajzoló vonalakkal, a papír fehér síkját sötétebb-világosabb foltokba rendezve fogalmaz: tisztázza saját magának és közli közönségével, hogy milyennek látja a valóságot. Ha pedig a rajzoló történetesen portretista, nemcsak hogy fokozott szigorúsággal kell vigyáznia a látott vonások és a megjelenítés közötti harmóniára, hanem a formák mögé is kell hatolnia, meg kell sejtetnie az arcvonások rejtette karaktert.

A körös-körül látható képmások — mondottuk — majdnem harminc év alatt gyűltek egybe, három generáció szakembereinek arcvonásait örökítik meg. S midőn föl villanó szemmel üdvözöljük köztük ismerőseinket, vagy a mulandóságot vádlón állunk meg egy-egy múlttá vált emlékezetes tekintet előtt, illesse méltányoló elismerés és köszönet a portréráajzoló: úgy láttatta meg a szikrázó szellemet, a hűvös elmét, a gondolkodó, lelkes embert, mint amilyennek mi is megismertük, megőriztük magunkban kedves barátainkat vagy éppen mestereinket. Jó őket együtt látni Móra Ferenc múzeumában, amely iránt a kiállító művész és tudós mindig kitüntető barátságot tanúsított. Talán azért, mert e múzeum névadója is Apollón és Athéné kedveltje volt? Vagy az idekerült tanítványok kis csapata, esetleg maga a táj és múltunk innét előkerült emlékei tették kedvessé számára e vidéket? Akárhogyan is van, örvendezünk, hogy László Gyula tavalyi művészportréi után most a második „Kortársaim” kiállításnak ad otthont e ház, és bemutatja a magyar tudományos élet egy jelentős szektorának, az ún. nemzeti tudományok művelőinek válogatott együttesét.

Nem zárhatjuk szavainkat anélkül, hogy meg ne említenénk László professzor érdekes kéziratgyűjteményét, amelyből szelektált bemutatót ad az itt elhelyezett négy tárló. Mint nyelvész némileg berzenkedem attól a hagyományos megfogalmazástól, amely a stílus t a műben jelentkező egyéni mozzanatok összességével, magával az emberrel azonosítja, e kiállítás szószólójaként azonban mégis fel kell idéznem a „le style, c'est l'homme” formában közhellyé vált szállóigét. Mert elkerülhetetlenül ez jut eszünkbe, ha az arcmás tükrözte egyéniséget összevetjük a kezük vonásaiból megnyilvánulóval.

Érdeemes azután egy pillantást vetni azokra a manuscriptumokra is, amelyeknek íróiról rajz nem készült. Kiállításuk mégis indokolt. Ezek László Gyula benünk kialakult portréját teszik teljesebbé: elárulván, hogy nemcsak tárgyilagos megfigyelője kortársainak, tudós munkatársainak, hanem — amint a két Nobel-díjas: az atomfizikus Heisenberg és a biokémikus Szent-Györgyi közvetlen hangú levele is illusztrálja — cselekvő részese a földgolyó egészét behálózó magasfeszültségű szellemi áramkörnek.

HAJDÚ PÉTER